

Familieret

*Jørgen Grøversen (red.)
Strange Beck
Anders Damm
Noe Munck
Jørgen Nørgaard
Marianne Højgaard Petersen
Peter Vesterdorf*

Juristforbundets Forlag

FAMILIERET

er trykt hos
JJ Trykteknik a/s, København
Bogbinderarbejdet er udført af
Durland & Co. Bogbinderi, København
Omslaget er tilrettelagt af
Kjeld Vindum
ISBN 87 574 1471 8

Forord

Med bogen Familieret har det i første række været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Det har tillige været et mål at lave en anvendelig familieretlig håndbog. Endelig er der sigtet imod at afspejle nogle udviklingstendenser på familierettens område og dermed at påpege nogle retspolitiske muligheder. Det er en central ide bag bogen, at disse målsætninger ikke skulle være indbyrdes uforenelige.

Som lærebog på 1. årsprøve under det juridiske studium har bogen fået et betydeligt omfang. Det er imidlertid forfatterens opfattelse, at de pædagogiske fordele ved en relativt dybtgående behandling af de enkelte emner overstiger ulemperne ved det store sidetal. Én af de pædagogiske fordele er, at de studerende på første årsprøve ikke vænnes til arbejdsformer, som ligger langt fra studiets øvrige dele. Hertil kommer, at en nogenlunde fyldestgørende redegørelse for mange familieretlige problemer forudsætter, at der medtages ikke ubetydelige stofmængder fra grænseområder mellem familieretten og skatte-, social- og skifteretten. Det er forfatterens håb, at udvidelserne på disse områder vil lette forståelsen af problemerne for de studerende og øge bogens praktiske anvendelighed. Udvidelserne tjener i vid udstrækning yderligere det formål at bringe fremstillingen nærmere til den sociale virkelighed, som danner baggrund for reglerne. Hertil tjener også de historiske afsnit, som netop for at understrege det sociale og samfundsmæssige perspektiv er begrænset til tiden efter reformationen.

Samtlige forfattere er eller har været tilknyttet Institut for Privatret ved Århus Universitet, hvor de har deltaget i den familieretlige undervisning. Erfaringerne herfra danner baggrund for bogen. *Strange Beck* har udarbejdet kapitel 4, afsnit 1. og 2. til og med 2.1.2., kapitlerne 6 og 9, kapitel 10, afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnittene 1., 4. og 5., *Anders Damm* kapitel 7, afsnittene 1., 2., 3., 5., 7., 8. og 9., kapitel 3, kapitel 14, afsnit 1. og 2.

samt kapitlerne 15 og 16, *Jørgen Graversen* kapitlerne 1, 5, 7, 12, 13 og 28, *Noe Munck* kapitel 2, afsnittene 4. og 6., kapitel 14, afsnit 3. og kapitel 18, *Jørgen Nørgaard* kapitlerne 20–27, *Marianne Højgaard Pedersen* kapitel 4 fra afsnit 2.1.3. og kapitlet ud, kapitel 8, kapitel 10, dog undtaget afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnit 2. og 3. og *Peter Vesterdorf* kapitel 11, afsnit 6. og kapitlerne 17 og 19. Redaktions- og koordineringsarbejdet er udført af *Jørgen Graversen*. Forfatterne er hver for sig ansvarlige for indholdet af de afsnit og kapitler, de har skrevet.

Byretsdommer Svend Danielsen har gennemlæst store dele af manuskriptet og gennem mange kommentarer – både kritiske og støttende – ydet et væsentligt bidrag til bogen. Universitetslektor Helmuth Schledermand, Institut for Retslære, Århus Universitet har ydet god hjælp ved udarbejdelsen af kapitlerne 1 og 6. Endelig er kapitel 2, afsnit 4. om bevismidler i faderskabssager tilblevet i samarbejde med afdelingsleder Hans Gürtler, Antropologisk afdeling, Københavns Universitets Retsmedicinske Institut. Forfatterne er taknemmelige for den hjælp, de her ved har modtaget.

Forfatterne ønsker endelig at takke professor, dr.jur. T. Svénné Schmidt for råd, vejledning og en aldrig svigtende hjælpsomhed.

Manuskriptet til bogen er afleveret i marts 1980.

Århus i juli 1980

Forfatterne

Fortegnelse over anvendte forkortelser

- AAE: Arveafgiftsloven
- ADL: Adoptionsloven
- ADL – kommentar: Mogens Hornslet og Svend Danielsen: Adoptionsloven, Juristforbundets Forlag, Kbh. 1974
- AFTL: Aftaleloven
- ARL: Arveloven
- ARL – kommentar: Svend Danielsen: Arveloven, Juristforbundets Forlag, 2. udg., Kbh. 1973
- Ernst Andersen 1964: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, Kbh. 1964
- Ernst Andersen 1967: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, 2. udg., Kbh. 1967
- Ernst Andersen 1971: Ernst Andersen: Familieret, Juristforbundets Forlag, 3. udg., Kbh. 1971
- Arnholm & Lødrup: Carl Jacob Arnholm og Peter Lødrup: Familieretten, Tanum-Norli, 2. udg., Oslo 1979
- Bentzon I: Viggo Bentzon: Familieretten I, G.E.C. Gads Forlag, Kbh. 1924
- Bentzon II: Viggo Bentzon: Familieretten II, G.E.C. Gads Forlag, Kbh. 1926
- BIL: Bistandsloven
- BOL: Børneloven
- BOL – kommentar: Niels Chr. Bitsch: Lov om børns retsstilling, Juristforbundets Forlag, 2. udg., Kbh. 1969
- Borum I: O.A. Borum: Familieretten I, G.E.C. Gads Forlag, Kbh. 1936
- Borum II: O.A. Borum: Familieretten II, G.E.C. Gads Forlag, 2. udg., Kbh. 1946
- BRD: Byretsdøm
- DL: Danske Lov
- Faderskabsbetænkningen: Betænkning nr. 126 af 1955 om ændring af reglerne om fastsættelse af faderskab
- FAL: Forsikringsaftaleloven
- FBR: Bekendtgørelse nr. 131 af 19. marts 1976 om behandling af faderskabssager
- FL: Folketingstidende
- HAE: Højesterets ankeudvalgs kendelse
- HD: Højesteretsdøm
- HE: Højesterets kendelse
- HEK: Højesterets kæremålsudvalgs kendelse
- HFT: Højesteretstidende
- IDL: Inddrivelseslov
- Indgåelse af cirkulæret: Justitsministeriets cirkulære nr. 261 af 18. december 1969 om ægteskabsindgåelse
- IDL – kommentar: Gunnar Bøgh: Inddrivelse af underholdsbidrag, G.E.C. Gads Forlag, Kbh. 1970

Indholdsfortegnelse

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

Kapitel 1:	<i>Udviklingslinier i børns retsstilling, af Jørgen Graversen</i>	1
	1. Indledning	1
	1.1.	1
	1.2. Særligt om børn	2
	2. Tiden efter reformationen	4
	3. Christian IV's lovgivning	7
	4. Fra Danske Lov til Grundloven af 1849	9
	4.1. Særligt om uægte børn	11
	4.2. Lovgivning vedrørende børn i almindelighed	16
	4.2.1.	17
	4.2.2. Fattig- og skolevæsenet	18
	4.2.3. Strafferet	20
	5. Lovgivning vedrørende børn efter grundloven af 1849	21
	5.1. Fabriksloven af 1873	22
	5.2. Særligt om uægte børn	23
	5.3. Børneloven af 1905	25
	6. Udviklingen i dette århundrede	27
Kapitel 2:	<i>Ægtebørn og børn uden for ægteskab, af Anders Damm og Noe Munck</i>	30
	1. Aktuelle forskelle i retsstillingen mellem ægtebørn og børn uden for ægteskab	30
	2. BL's regler om fastsættelse af faderskab	31
	2.1. Regler der uden videre udpeger faderen, og pater est-reglen som status-regel	32

2.2. Øvrige regler om fastsættelse af faderskab, jfr. BL §§ 7-12	34
2.2.1. Anmeldelses- og oplysningsregler	34
2.2.2. Fastsættelse af faderskab ved administrativ myndighed --- anerkendelse ...	36
2.2.3. Fastsættelse af faderskab ved retten --- retsforlig eller dom	37
3. Retssager om faderskab til børn omfattet af §§ 2 og 3 - ægtebørnssagerne	39
4. Bevismidler i faderskabssager	43
4.1. Har F haft samleje med M i avlingstiden? ...	43
4.1.1. Avlingstiden	43
4.1.2. Samleje	44
4.2. Blev M besvangret ved dette samleje?	46
4.2.1. Samlejets beliggenhed i forhold til den beregnede avlingstid	46
4.2.2. Samlejets placering i forhold til modrens sidste menstruation	46
4.2.3. Anvendelsen af præventive midler ...	47
4.2.4. Mandens avledygtighed (fertilitet)	48
4.2.5. De arvebiologiske bevismidler	48
4.2.5.1. De egentlige blodtypebeviser .	49
4.2.5.2. Andre arvebiologiske bevismidler	51
4.2.5.3. Sammenligning ved hjælp af faderskabsindices	52
4.2.5.4. Nærmere om indholdet af de arvebiologiske undersøgelser .	54
4.2.5.5. Den fremtidige udvikling	56
5. Pater est-reglen som bevisregel og de lege ferenda	57
6. Børnelovens § 6	62
6.1. Hvem har M haft samleje med i avlingstiden?	63
6.2. Foreligger det fornødne grundlag for at dømme en af disse mænd?	64
6.2.1. Fremgangsmåden efter BL § 6	64
6.2.2. Grundlaget for rettens afgørelse	67

6.2.3. Faderskabssager med kun kendte fadermuligheder	68
6.2.4. Faderskabssager med ukendte fadermuligheder	69
7. Insemination (kunstig befrugtning)	70
8. Præjudicielle afgørelser om faderskab	71
9. Efterfølgende erhvervelse af ægtebarnsstatus ...	73
Kapitel 3: <i>Adoption, af Anders Damm</i>	74
1. Kort om adoptioners retsvirkninger	74
2. Adoptionsinstituttets udvikling, dets forhold til andre lignende retsinstitutter samt statistik	76
2.1. Adoptionsinstituttets udvikling	76
2.2. Adoptionsinstituttets forhold til andre lignende retsinstitutter	77
2.3. Statistik	79
3. Administration af adoption	79
3.1. Bevilling	79
3.2. Godkendelse	81
3.3. Undersøgelse	82
3.4. Formidling	82
3.5. Matching	83
4. Betingelser for adoption	84
4.1. ADL §§ 3-15	84
4.2. ADL § 2 og administrativt fastsatte betingelser	87
5. Adoption uden samtykke - tvangsadoption	90
6. Ophævelse af adoption	93
6.1. Betingelserne for ophævelse af adoption	93
6.2. Virkningerne af ophævelse af adoption	94
Kapitel 4: <i>Forældremyndighed, af Strange Beck og Marianne Højgaard Pedersen</i>	96
1. Hvem tilkommer forældremyndigheden?	97
1.1. Ægtebørn	98
1.1.1. Under samlivet	98
1.1.2. Samlivsophævelse	101
1.2. Børn uden for ægteskab	102

1.3. Om overførsel af forældremyndighed ved aftale	105
1.4. En eller begge forældremyndighedsindehavere dør	108
1.5. Særligt om stedlig kompetence og klageadgang	110
2. Forældremyndighedens indhold	111
2.1. Forældremyndighedens grænser	112
2.1.1. Legale begrænsninger i forældremyndighedsudøvelsen	113
2.1.2. Særligt om revselsesretten	114
2.1.3. Børns selv- og medbestemmelsesret ..	116
2.1.4. Børns anbringelse i privat familiepleje	120
2.2. Håndhævelse af forældremyndighed og fuldbyrdelse af afgørelser vedrørende forældremyndighed	122
2.2.1. Håndhævelse af forældremyndighed ...	122
2.2.2. Fuldbyrdelse af afgørelser og aftaler vedrørende forældremyndighed og samkvemsret	123
2.2.3. Fogedrettens fremgangsmåde	124
3. Hjelpeforanstaltninger vedrørende børn og unge	126
3.1. Tilsynspligt	128
3.2. Hjelpeforanstaltninger i hjemmet	129
3.3. Barnets anbringelse uden for hjemmet	131
3.4. Ophør af hjelpeforanstaltninger	137
3.5. Barnets retsstilling	138
Kapitel 5: <i>Børns forsørgelse, af Jørgen Graversen</i>	139
1. Indledning	139
2. Forsørgelses- og bidragspligt	142
2.1.	142
2.2. Om retten til at kræve bidrag fastsat – de kompetente myndigheder	144
2.3. Nærmere om bidragspligten	146
2.4. Bidragets størrelse	148
2.5. Særligt om BL § 15	151
2.6. Om ændring af bidrag	151

2.7. Bidrag efter BL § 19	154
2.8. Særligt om forholdet til det offentlige	155
3. Inddrivelse af bidrag	157
3.1. Grundlaget for inddrivelsen	158
3.2. De inddrivende myndigheder	158
3.3. Inddrivelsessagens behandling	159
3.4. Inddrivelsesmidlerne	160
3.4.1. Udpantning	161
3.4.2. Løntilbageholdelse	162
3.4.3. Afsoning	163
4. Forskudsvis udbetaling af bidrag	164
4.1. Hvilke bidrag kan kræves udbetalt?	164
4.2. Betingelser for forskudsvis udbetaling af bidrag	165
4.3. Administration, udbetaling, inddrivelse og eftergivelse	165
5. Børnetilskud og ungdomsydelse	166
5.1. Almindeligt, forhøjet og ekstra børnetilskud ..	168
5.2. Ungdomsydelse	170
5.3. Særligt børnetilskud	171
5.4. Betingelser for børnetilskud og ungdomsydelse, udbetaling m.v.	171

II. del

Ægteskabsret

kapitel 6: <i>Ægteskabsret og samfundsudvikling – et perspektiv, af Strange Beck</i>	173
1. Indledning	173
2. Den borgerlige families gennembrud	174
3. Det liberale borgerskab og ligestillingsproblemet	184
4. Lønarbejderfamilien	193
kapitel 7: <i>Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret, af Jørgen Graversen</i>	197
1. Familieretskommissionen og tiden derefter	197
2. Ægteskabsudvalget af 1957	199

3. Folketingsdebatten 1968-69	200
4. Nogle tal	203
5. Den svenske debat – lovgivningens neutralitet ..	205
6. Ægteskabsudvalget af 1969	206
Kapitel 8: Ægteskabs indgåelse, af Marianne Højgaard Pedersen	208
1. Forlovelse	208
1.1. Begreb	208
1.2. Erstatning	208
1.3. Tilbagelevering af gaver	209
1.4. Andre retsvirkninger	210
2. Ægteskabsbetingelser, prøvelse, vielse, ugyldighed, omstødelse	210
2.1. Ægteskabsbetingelser	211
2.1.1. Definition. Udvikling. Forskellige typer	211
2.1.2. De enkelte ægteskabsbetingelser	212
2.1.3. Håndhævelse og sanktion	216
2.2. Prøvelse	216
2.3. Vielse	217
2.3.1. Myndighed	218
2.3.2. Formkrav	218
2.4. Ugyldighed	219
2.5. Omstødelse	219
2.5.1. Grunde	219
2.5.2. Retsvirkninger	220
2.6. Ugyldighed, omstødelse, separation eller skilsmisse?	220
Kapitel 9: Separations- og skilsmissegrundene, af Strange Beck	222
1. Separationsgrundene	222
1.1. Ægteskabslovens § 29. Overenskomstprincippet	222
1.2. Ægteskabslovens § 30, stk. 1. Ødelæggelsesprincippet	223
1.3. Separation i stedet for skilsmisse	225
1.4. Bortfald af separation	225
1.5. Retsvirkninger af separationens bortfald	227

2. Skilsmissegrundene	228
2.1. Skilsmisse på grundlag af 1 års separation ..	228
2.2. Utroskab	228
2.3. Skilsmissegrundene i øvrigt	231
Kapitel 10: Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, af Strange Beck og Marianne Højgaard Pedersen	233
1. Gældende regler om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse	233
1.1. Mægling	239
1.2. Separation og skilsmisse ved bevilling	239
1.2.1. Vilårsforhandling	240
1.2.2. Anden rådgivning	241
1.2.3. Separations- og skilsmissebevillingens ugyldighed	241
1.3. Separation og skilsmisse ved dom	242
1.3.1. Ægteskabssagens behandling	243
1.3.2. Særligt om anke	246
2. Fremtidens ægteskabssagsbehandling	247
Kapitel 11: Vilkår, af Strange Beck, Marianne Højgaard Pedersen og Peter Vesterdorf	252
1. Forældremyndighed (og noget om samkvemsret)	252
1.1. Ægteskabslovens §§ 46-47	254
1.2. Ændring af aftale eller afgørelse om forældremyndighed	263
1.3. Samkvemsret	265
1.4. Midlertidige bestemmelser om forældremyndigheden	269
2. Underholdsbidrag til ægtefælle	274
2.1. Bidragspligt og varighed	280
2.2. Bidragets størrelse	284
2.3. Inddrivelse af bidrag	288
2.4. Bortfald af bidrag	289
2.5. Ændring af afgørelser eller aftaler om bidrag	289
2.5.1. Ændring af fastsatte bidrag	289
2.5.2. Ændring af aftalte bidrag	293
2.6. Forholdet til det offentlige	296
3. Enkepension	298

3.1. Enkepensionsloven af 1941	298
3.2. Tjenestemandspensionsloven	300
3.3. Lov om arbejdsmarkedets tillægspension ...	301
4. Lejligheden	302
4.1. A:EL § 55, stk. 1	302
4.2. A:EL § 55, stk. 2	304
4.3. Ændring af aftaler eller afgørelser i henhold til Ægteskabslovens § 55	308
5. Beløb i henhold til Ægteskabslovens § 56	310
5.1. Om bestemmelsens baggrund	310
5.2. Anvendelsen af A:EL § 56 i praksis	312
5.3. Ændring af aftaler eller afgørelser om § 56-godtgørelse	315
5.4. De lege ferenda	315
6. Om A:EL § 58	318
Kapitel 12: <i>Ægteskabets retsvirkninger – Indledning, af Jørgen Graversen</i>	324
Om ægtefællers ligestilling og selvstændighed ...	324
Kapitel 13: <i>Underholdet, af Jørgen Graversen</i>	332
1. Forholdet ægtefællerne imellem	332
1.1. Under samlivet	332
1.2. Efter samlivsophævelse	337
2. Forholdet til det offentlige	339
2.1. Sociale ydelser	339
2.1.1. Den offentligretlige forsørgelsespligts betydning for tildeling og udmåling af hjælp	340
2.1.2. Det offentlige indtrædelsesret i privat- retlige bidragskrav	343
2.1.2.1. Under samlivet	343
2.1.2.2. Efter samlivsophævelse	343
2.1.2.3. Særligt om bistandslovens § 8, stk. 2, 2. pkt.	345
2.2. Beskatning af ægtefæller	346
2.2.1. Samskatning og regler i tilslutning hertil	346
2.2.2. Særskilt beskatning af hustruindtægter	

og reglerne om medhjælpende ægtefæl- ler	349
2.2.3. Ansvar for selvangivelse og ret til at kende ægtefællens selvangivelse	350
2.2.4. Hæftelse for skattekrav	351
2.2.5. Særligt om den skattemæssige behand- ling af bidrag	352
Kapitel 14: <i>Den legale formueordning, af Noe Munck og Anders Damm</i>	354
1. Formuefællesskab – hovedprincipper	354
2. Mulighederne for ved aftale at fravige den legale formueordning	360
3. Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	364
3.1. Indledning	364
3.2. Sameje mellem ægtefæller	365
3.2.1. Hvem tilhører samejet?	365
3.2.2. Hvordan opstår sameje?	366
3.2.3. Råden over samejet (herunder udta- gelse på skiftet)	367
3.2.4. Kreditorforfølgning mod samejet	367
3.3. Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustruen eller at være i sameje mellem dem?	368
3.3.1. Hvilke faktorer taler for, at et aktiv an- ses som tilhørende den ene ægtefælle frem for den anden?	369
3.3.1.1. Aktiver erhvervet inden ægte- skabet, eller under ægteskabet ved arv eller gave	369
3.3.1.2. Aktiver, der iøvrigt er erhver- vet under ægteskabet	369
3.3.2. Hvilke faktorer kan medføre, at et aktiv anses for at tilhøre manden og hustruen i sameje?	375
Kapitel 15: <i>Særeje, af Anders Damm</i>	379
1. Hovedprincipperne (d.v.s. forskelle fra fælleseje)	
2. Hvorledes kan særeje opstå?	381

2.1. Særeje i henhold til særejeægtepagt	382
2.2. Særeje i henhold til trediemands bestemmelse ved gave og arv	385
2.3. Særeje ved båndlagt arv	388
2.4. Særeje ved bosondring	389
2.5. Særeje ved separation	389
2.6. Særeje ved surrogation	389
2.7. Særligt om indtægt af særeje	390
3. Afgrænsningen mellem særeje og fælleseje	391
4. Ophør af særeje	392
Kapitel 16: <i>Ægtepagter, af Anders Damm</i>	395
1. Skriftlighed og underskrift	395
2. Godkendelse	397
3. Tinglysning	400
4. Aftaleretlige ugyldighedsregler og forudsætningslæren	403
5. De lege ferenda	404
Kapitel 17: <i>Begrænsninger i rådigheden, af Peter Vesterdorf</i>	405
1. Indledning	405
1.1. RVL § 17	405
1.2. Bosondring	407
1.3. Vederlagskrav	409
2. Samtykkereglerne i RVL §§ 18 og 19	414
2.1. Generelt om reglernes begrundelse og afgrænsning	414
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af RVL § 18?	415
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	415
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet	416
2.3. Hvilket løseøre er omfattet af RVL § 19?	417
2.4. Hvilke dispositioner omfattes af RVL §§ 18 og 19?	418
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	421

2.6. Nærmere om samtykke i henhold til RVL §§ 18 og 19	422
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	425
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse. Bevisspørgsmål	425
2.7.2. Specielt om omstødelse af dispositioner over fast ejendom	426
2.7.2.1. Tilfælde, hvor der ikke er tinglyst vielsesattest som rådighedsbegrænsning	426
2.7.2.2. Tilfælde, hvor der er tinglyst vielsesattest som rådighedsbegrænsning	427
2.7.2.3. Forholdet mellem TL og RVL § 18	429
2.7.3. Fristerne for sagsanlæg	430
2.8. Særligt om virkningerne af omstødelse	431
2.9. Særligt om RVL § 20	432
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over andre boligtyper end de af RVL § 18 omfattede	433
3.1. Lejelovens regler	433
3.2. Boligformer, der hverken er omfattet af RVL § 18 eller lejeloven	435
Kapitel 18: <i>Råden med virkning for den anden ægtefælle, af Noe Munck</i>	437
1. Dispositioner hvorved den anden ægtefælle pådrages et gældsansvar	437
1.1. Fuldmagt til den anden ægtefælle m.v.	438
1.2. »Husholdningsfuldmagten« i RVL § 11	445
1.2.1. Reglens historiske og aktuelle formål	445
1.2.2. Præsumptionsreglen – Legitimationen i § 11 i forhold til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt m.v. – Betydningen af umyndighed	445
1.2.3. Indkøb med kontokort. Finansiering ved optagelse af pengelån	446

1.2.4. Hvilke indkøb er omfattet?	447
1.2.5. Tidspunktet for indkøbet	452
1.2.6. Forældelse	453
2. Råden over den anden ægtefælles aktiver	453
Kapitel 19: <i>Aftaler mellem ægtefæller, af Peter Vesterdorf</i>	456
1. Aftaler mellem ægtefæller	456
1.1. Indledning	456
1.2. Karakteristik og systematik	457
1.3. Begrænsninger i ægtefællers aftalefrihed	458
1.4. Specielt om visse typer aftaler mellem ægtefæller	460
1.5. Specielt om anvendelse af formuerettens ugyldighedsregler på familieretlige aftaler	464
2. Gaver mellem ægtefæller	465
2.1. RVL § 30. Indledende bemærkninger	465
2.2. Undtagelser fra ægtepagtskravet	467
2.2.1. Sædvanlige gaver	468
2.2.2. »Gaver, som består i livsforsikring, overlevelsesrente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle«	468
2.2.2.1. Livsforsikring	468
2.2.2.2. Overlevelsesrente	471
2.2.2.3. Anden lignende forsørgelse	471
2.2.3. RVL § 31. »Tantiemereglene«	472
2.3. RVL § 30, stk. 2	473
2.4. Bevisbyrdereglen i RVL § 32	474
2.5. RVL § 33	475
2.6. Omstødelse af gaver	477
2.7. Gaveafgift	479

III. del

Familieskiftet

Kapitel 20: <i>Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør, af Jørgen Nørgaard</i>	484
1. Indledende bemærkninger	484

2. Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte ..	485
2.1. Skifteafgift	486
2.2. Fri proces	488
2.3. Retsafgørelse af enkeltspørgsmål – SKL § 81, jfr. § 76	490
3. Offentligt skifte i henhold til reglerne i skiftelovens kapitel VI – fremgangsmåde og principper	492
3.1. Stedlig kompetence	492
3.2. Rådigheden under skiftet	493
3.3. Hovedprincipperne for et offentligt skifte ...	495
Kapitel 21: <i>Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jfr. retsvirkningslovens § 15, stk. 2, af Jørgen Nørgaard</i>	499
1. Pensionsrettigheder	500
2. Livsforsikringer	507
3. Personskadeerstatninger	508
4. Ophavsrettigheder m.v.	514
5. Good-will	516
6. Opsparingsordninger	519
6.1. Indekskontrakter	519
6.2. Boligsparekontrakter, opsparingspræmieringsordninger, bunden opsparing, ”indefrosne” dyrtidsportioner m.v.	520
6.3. Investeringsfonds	521
6.4. Etableringskonti	523
7. Båndlagt arv og gave	523
8. Arv indestående i uskiftet bo – og arveforskud ..	525
9. Feriegodtgørelse	525
10. Indeståender i grundejernes investeringsfond ...	526
11. Yderligere tilfældegrupper	527
12. Surrogater for/indtægter af § 15, stk. 2-rettigheder	527
Kapitel 22: <i>Kapitel VI-skiftets aktiver, af Jørgen Nørgaard</i>	529
1. Indledning	529
2. Skæringstidspunkt	529
3. Aktivernes afkastning under skiftet	531
4. Vurdering af aktiverne	536
4.1. Hvilket tidspunkts værdier er afgørende? ...	536

4.2. Vurderingen har som udgangspunkt relation til salgsværdien	540
4.3. Latente skattebyrders betydning for værdiansættelsen	541
Kapitel 23: <i>Kapitel VI-skiftets passiver, af Jørgen Nørgaard</i> ...	546
1. Indledning	546
2. Skæringstidspunkt	547
3. Kun passiver, der hører til bodelene	549
4. Krav, som begge ægtefæller hæfter for – SKL § 65 a	550
5. Krav mellem ægtefællerne indbyrdes	550
6. Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet	553
Kapitel 24: <i>Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af Jørgen Nørgaard</i>	556
1. Hovedreglen om ligedeling	556
2. Vederlagskrav og særejebeskyttelseskrav	557
3. Undtagelser fra hovedreglen om ligedeling	560
3.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	560
3.2. Folods udtagelse ved skifte i anledning af et ægteskabs omstødelse – SKL § 69	561
3.3. Skævdeling, fordi ligedeling ville være åbenbart urimelig – SKL § 69 a	563
3.4. Små boer – SKL § 70	566
Kapitel 25: <i>Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af Jørgen Nørgaard</i> .	568
1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	569
2. Hovedreglen i SKL § 70 a, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt. .	569
3. Krydsende udtagelsesret – SKL § 70 a, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5	570
3.1. Fast ejendom – familiens bolig	571
3.2. Fast ejendom – familiens sommerbolig	574
3.3. Erhvervsvirksomhed	574
3.4. Arbejdsredskaber og andet erhvervsløse ..	575
3.5. Bohave	575

4. Udløsningsret og mulighed for henstand – SKL § 70 b	576
5. Afhændelse af fællesboets aktiver	579
Kapitel 26: <i>Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte, af Jørgen Nørgaard</i>	580
1. Boets slutning	580
2. Genoptagelse af et kapitel VI-skifte (eller anlægelse af almindelig retssag)	581
Kapitel 27: <i>Skifte af særemidler – Skifte ved samlivsforholdsophør, af Jørgen Nørgaard</i>	587
1. Indledning	587
2. Skiftelovens § 82	588
3. Skifte mellem ægtefæller med fuldstændigt særeje	589
4. Samlivsskifter	590

IV. del

Papirløse samlivsforhold

Kapitel 28: <i>Papirløse samlivsforhold, af Jørgen Graversen</i>	594
1. Almindelige synspunkter	594
2. Underholdet	599
3. Formueordningen	602
4. Opsamling – særligt om beboelseslejligheder	612